

Jak Česko pomáhá řešit globální rozvojové problémy?

Michal Kaplan
Česká rozvojová agentura

*Setkání s Diplomatickou akademií MZV
Praha, 18. listopadu 2014*

Obsah dnešní přednášky

1. Chudoba a nerovnost ve světě

- Co znamená být chudý a být bohatý?

2. Rozvoj v průběhu lidské historie

- Proč jsou některé země bohaté a jiné chudé?

3. Pomoc rozvojovým zemím

- Proč a jak bohaté země pomáhají chudým?

4. Zahraniční rozvojová spolupráce ČR

- Kde a jak pomáhá Česká republika?

1) Chudoba a nerovnost ve světě

Co znamená být chudý a být bohatý?

Film: Why poverty?

<https://www.youtube.com/watch?v=rAsZNditf-A>

Chudoba příjmová

Extrémní chudoba:

- méně než 1,25 USD na den (= 25 Kč podle směnného kurzu)
- týká se asi 1,2 miliardy lidí (každý 6. člověk)

parita kupní síly:

- v ČR za 25 Kč koupíte 1 litr vody, v Africe 2 litry
- tj. 25 Kč má v Africe hodnotu 50 Kč

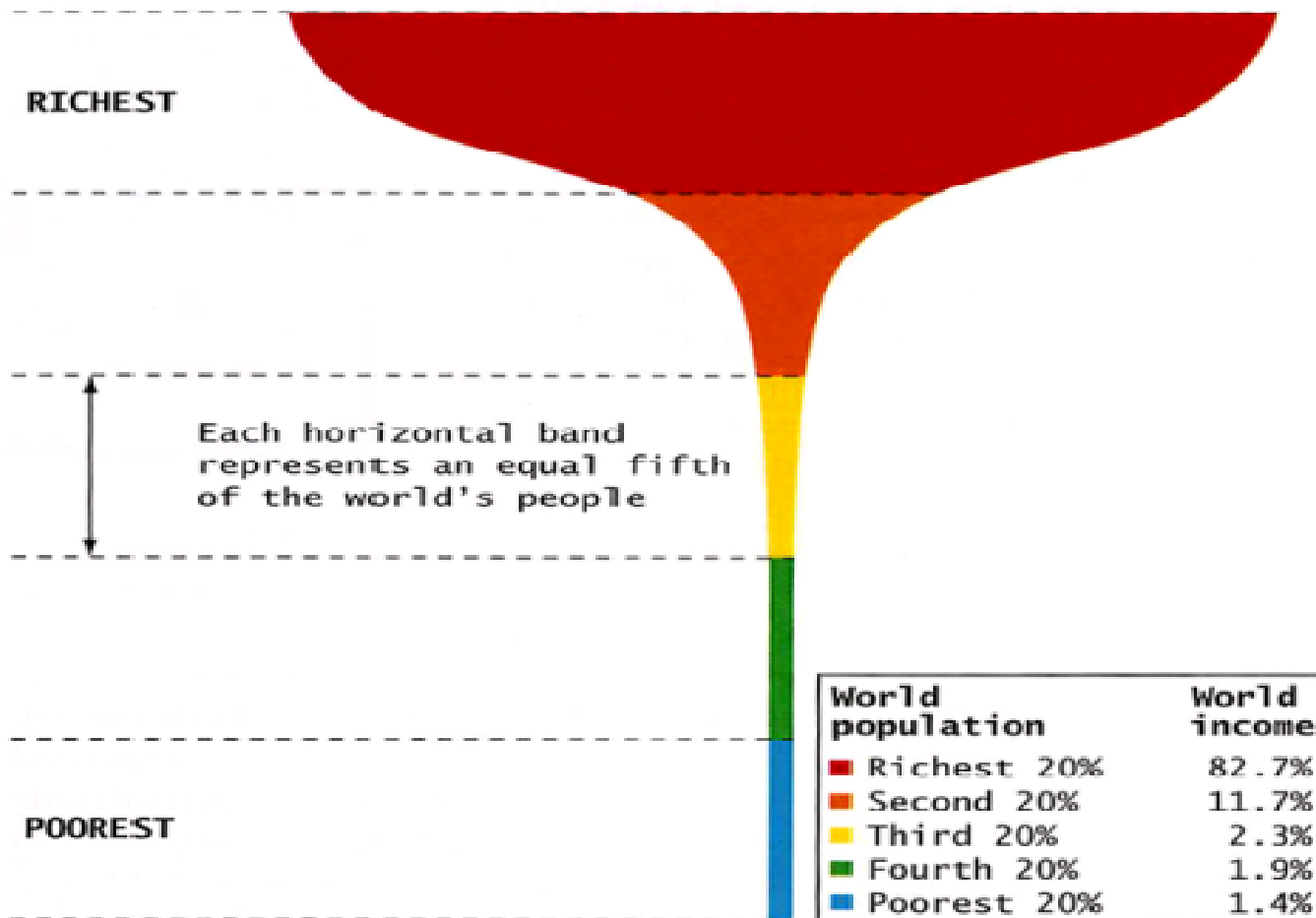
„Standardní“ chudoba:

- méně než 2,5 USD na den
- skoro 3 miliardy lidí

Kdo si může dovolit sklenku šampaňského?

Champagne-Glass Distribution

Chudoba absolutní a relativní

Nerovnost mezi zeměmi:

- vyspělé (průměr HDP/hlavu = cca 50 000 USD)
- emerging (průměr HDP/hlavu = cca 5 000 USD)
- chudé (průměr HDP/hlavu = cca 500 USD)

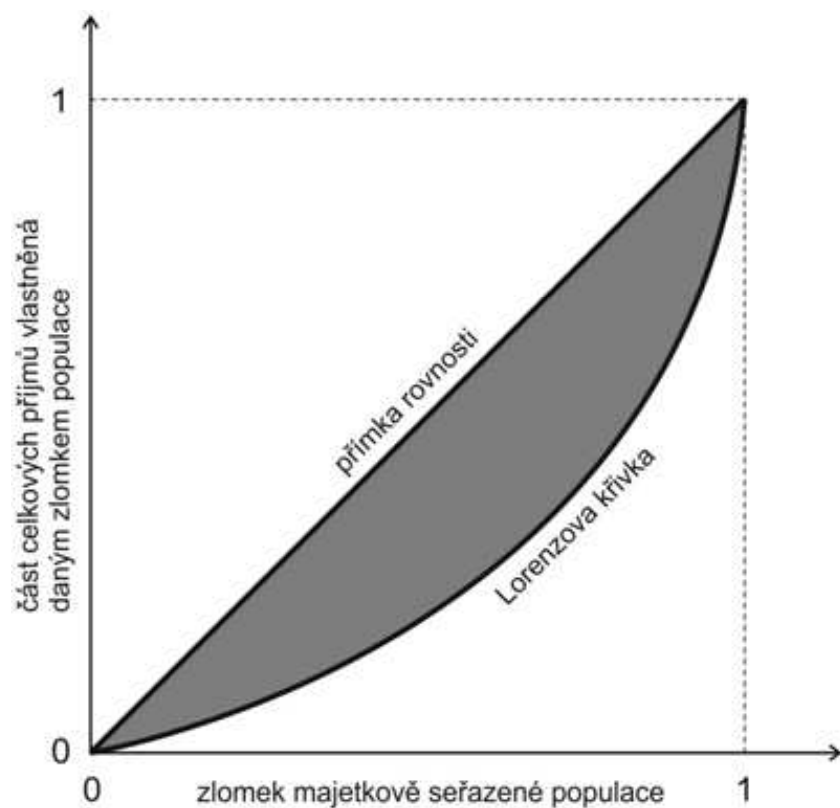
Nerovnost uvnitř zemí:

1. bohatí
2. střední třída
3. chudí

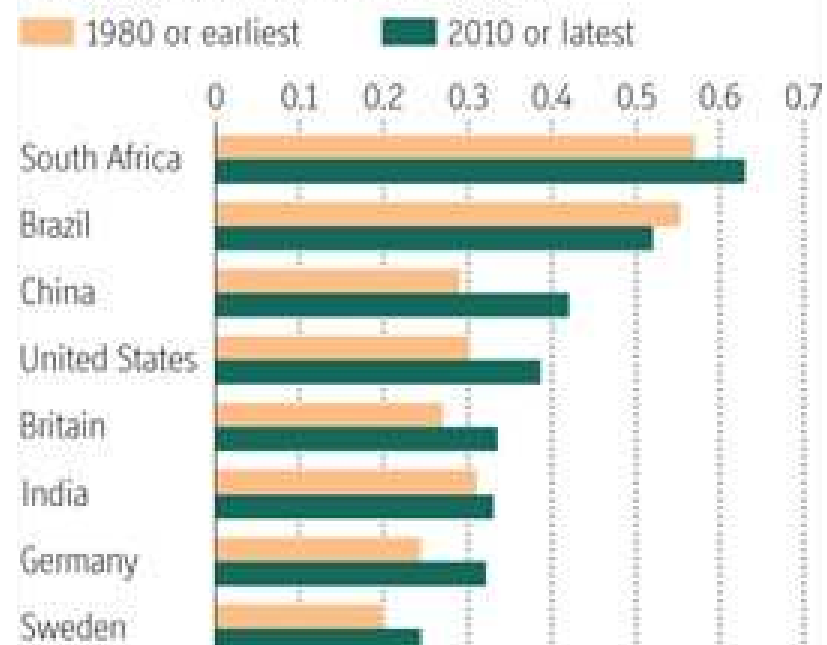
Income distribution 2000

Jak měřit nerovnost – Giniho koeficient

Income inequality, Gini coefficient*

Chudoba vícerozměrná

Širší pojetí chudoby:

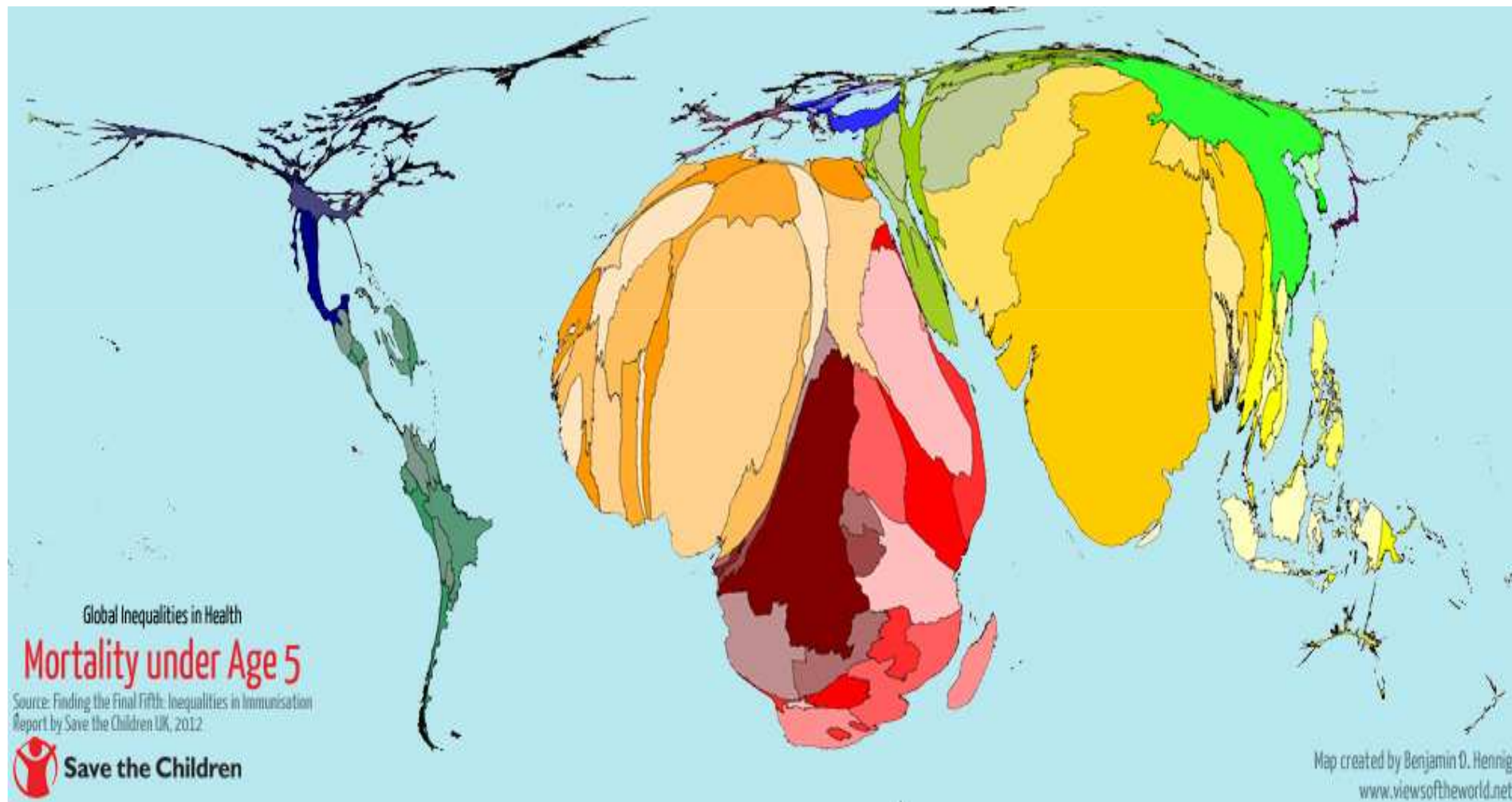
1. Sociální služby (zdraví, vzdělávání, sociální sítě)
2. Infrastruktura (pitná voda, odpady, energetika)
3. Lidská práva a bezpečnost (konflikty, klima)

Dvě tváře chudoby:

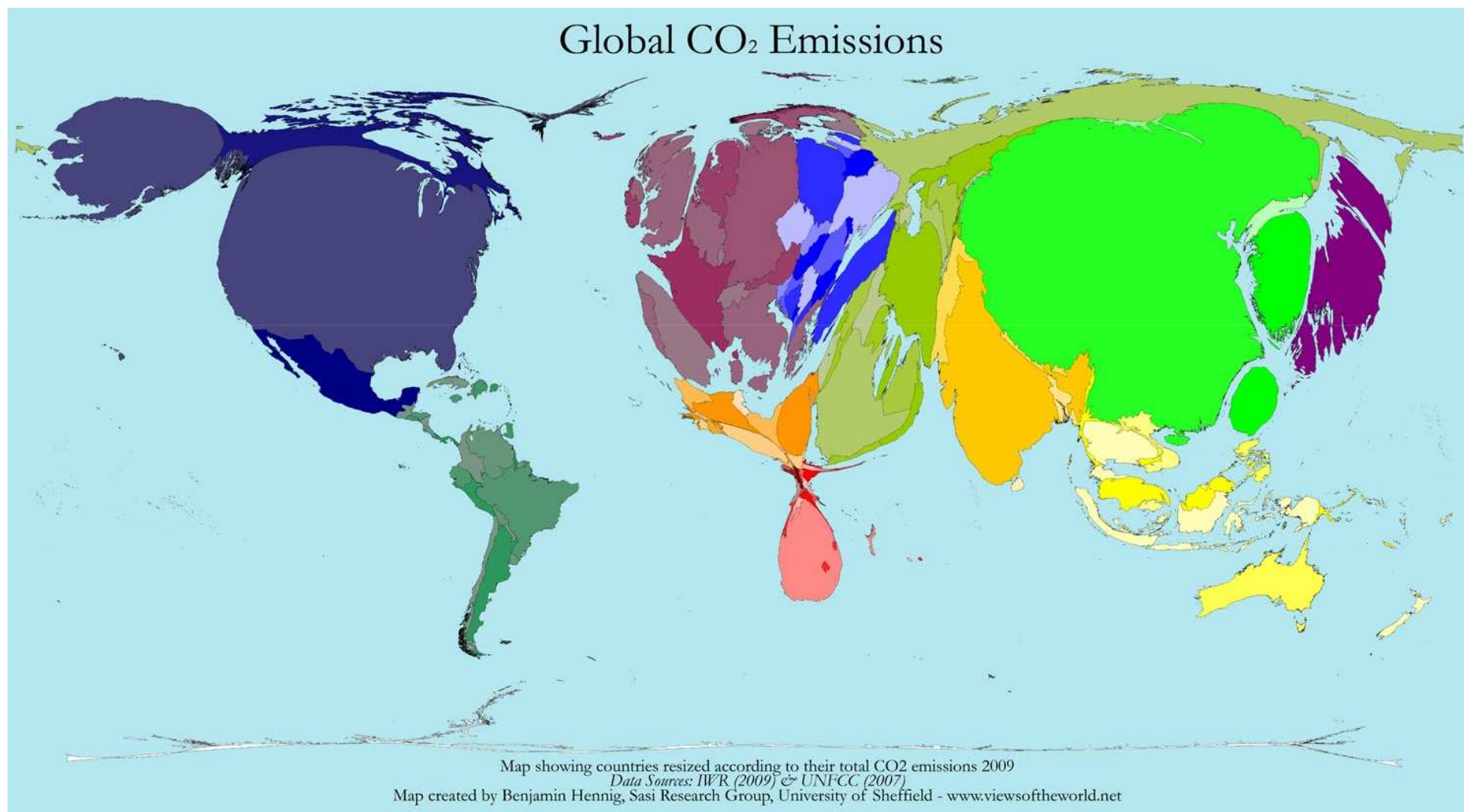
- venkovská
- městská
 - 50% obyvatel planety již žije ve městech

Globální nerovnost – dětská úmrtnost

Globální nerovnost – emise uhlíku

Rozvoj a jak ho měřit

Definice rozvoje:

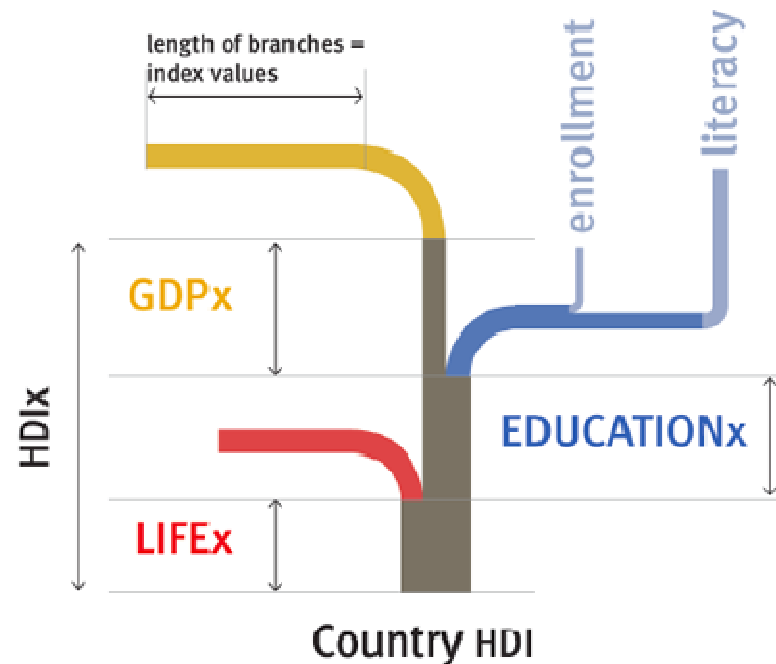
- rozšiřování možností a kvality života lidí
- udržitelný rozvoj není na úkor budoucnosti

Měřítko rozvoje:

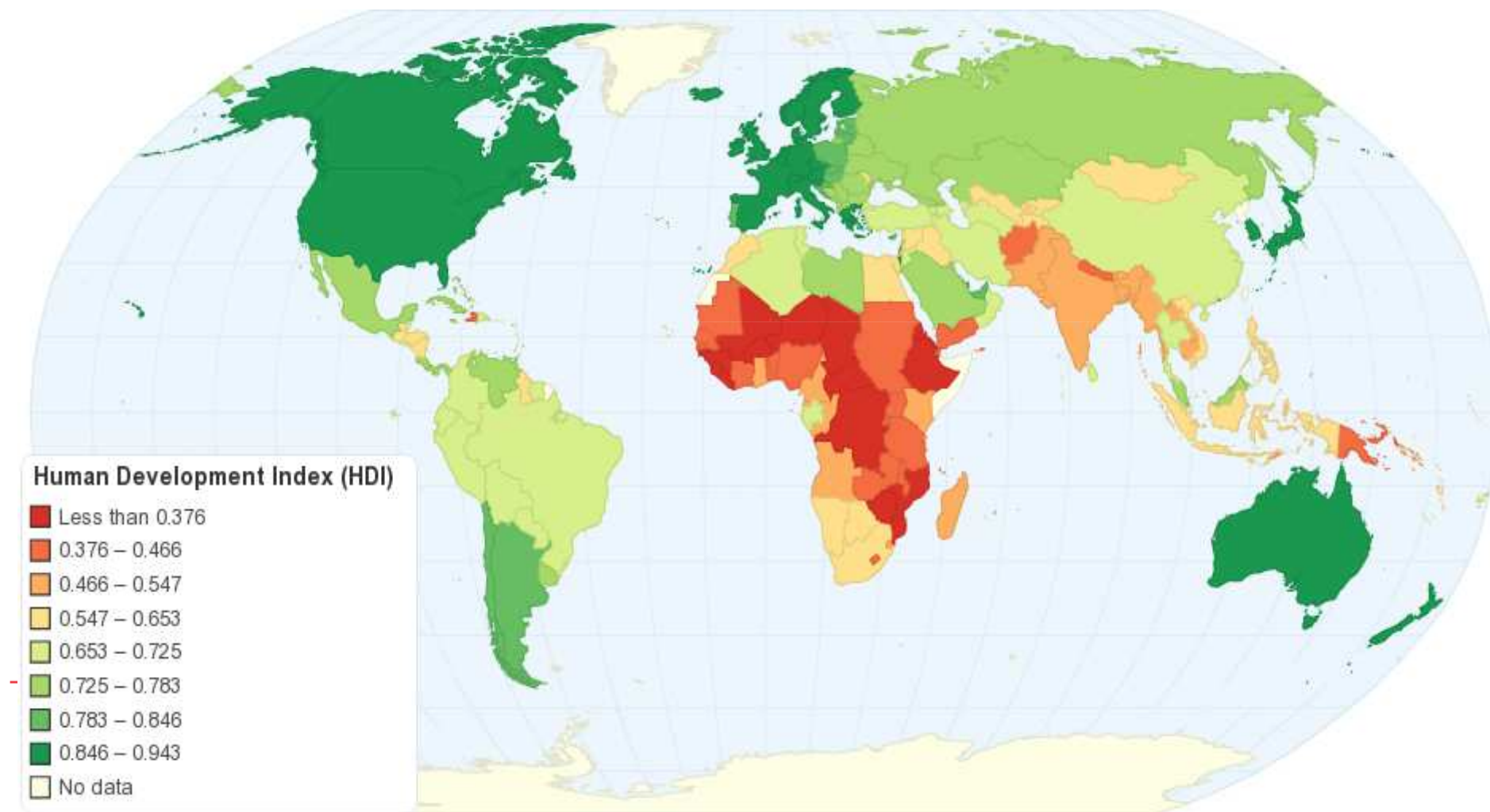
1. růst HDP / hlavu

2. HDI = index lidského rozvoje

- příjem
- očekávaná délka života
- gramotnost

Index lidského rozvoje

Index lidského rozvoje

Top 10

1	Norway
2	Australia
3	New Zealand
4	United States
5	Ireland
6	Liechtenstein
7	Netherlands
8	Canada
9	Sweden
10	Germany

Bottom 10

160	Mali
161	Burkina Faso
162	Liberia
163	Chad
164	Guinea-Bissau
165	Mozambique
166	Burundi
167	Niger
168	Congo (Dem Rep)
169	Zimbabwe

Česká republika = 28. místo

2) Rozvoj v průběhu lidské historie

Proč jsou některé země bohaté a jiné chudé?

Kolik je schopen člověk vyprodukovat?

Výrobní faktory:

- **Půda** (nerostné a jiné planetární zdroje)
- **Práce** (manuální, duševní)
- **Kapitál** (fyzický, finanční = investice)

Produkce = Technologie * F (Půda, Práce, Kapitál)

Příjmy z produkce se dělí mezi:

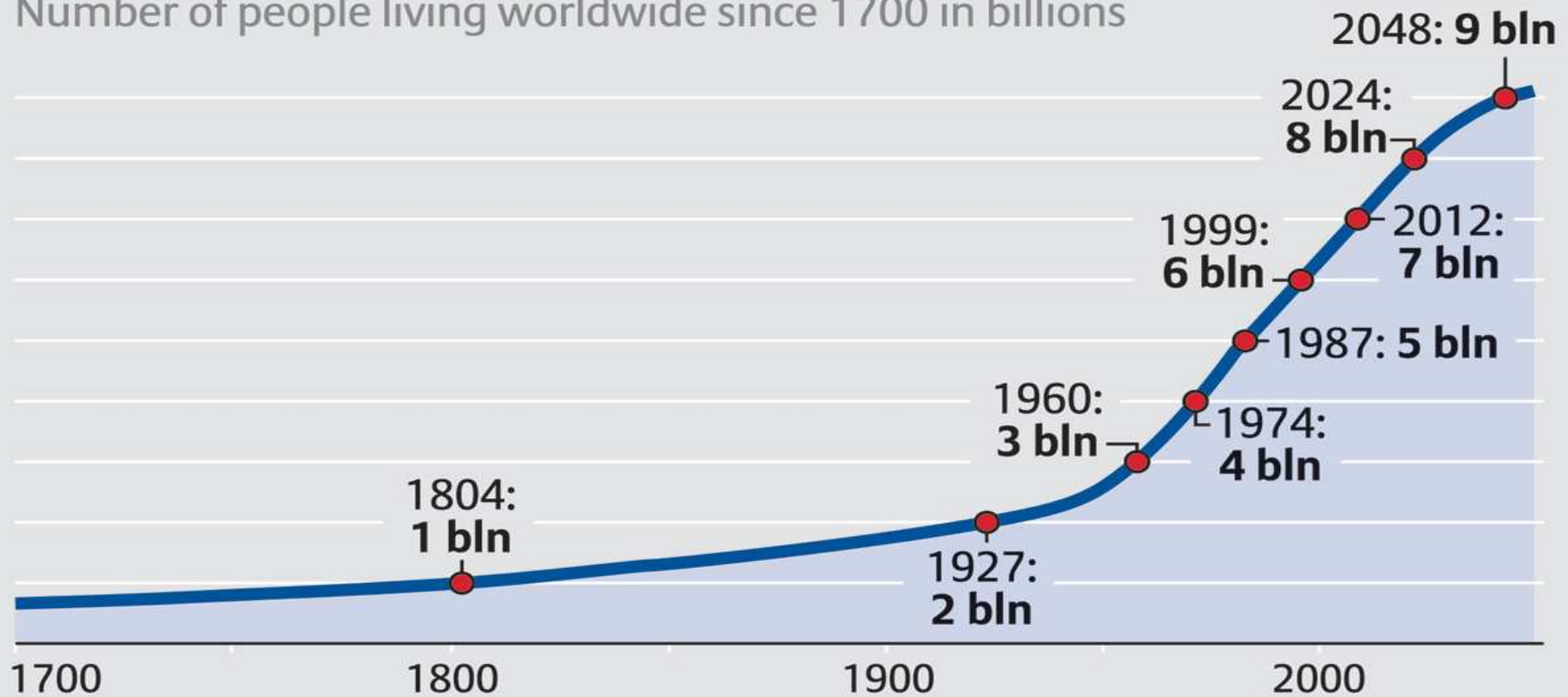
- **Rentu** (příjmy majitelů půdy)
- **Mzdu** (odměna zaměstnanců za práci)
- **Zisk** (příjmy z investovaného kapitálu)

Růst počtu obyvatel na zemi

POPULATION OF THE EARTH

Number of people living worldwide since 1700 in billions

Allianz

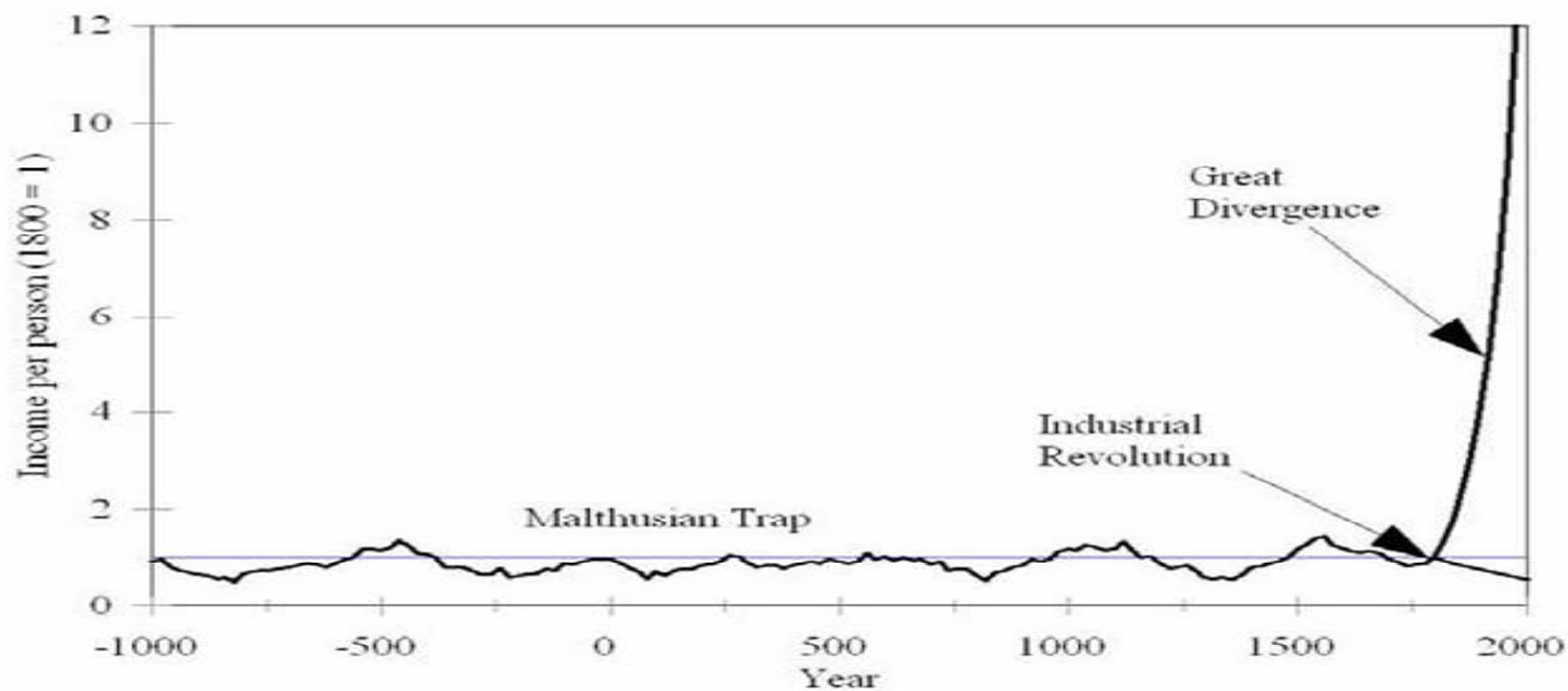

Source: United Nations World Population Prospects, Deutsche Stiftung Weltbevölkerung

For further information please visit: www.knowledge.allianz.com

Růst životní úrovně na zemi

Development as a result of the West's evasion from the Malthus' trap:

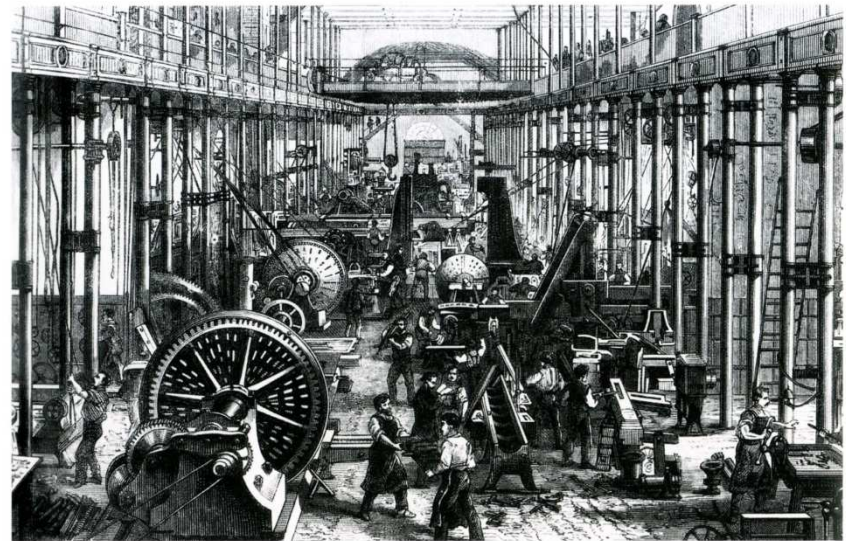
Tři období historie lidského rozvoje

Rozvoj znamená, když:

- Produkce roste rychleji než počet obyvatel
- Zisky z produkce jsou rozděleny mezi obyvatele

Tři období historie:

1. Přírodní éra (do roku 1820)
2. Industriální éra (1820-2020?)
3. Post-moderní éra (2020? -?)

Přírodní éra:

Charakteristiky:

- vysoká porodnost i úmrtnost
 - stagnace nebo jen mírný růst populace
 - hlavní výrobní faktory: půda a fyzická práce
 - dominantní sektor = zemědělství
 - *technologický pokrok sice vedl k růstu výroby, ale ten nebyl rychlejší než růst obyvatel, takže průměrná životní úroveň stagnovala, pouze se zvýšil počet obyvatel*
- ❑ jediný svět: všichni v Malthusově pasti chudoby

Průmyslová éra:

Charakteristiky:

- klesá úmrtnost (porodnost také, ale později a pomaleji)
 - prudký růst populace
 - hlavní výrobní faktory: kapitál (stroje, investice)
 - dominantní sektor = průmysl
 - *technologický pokrok vedl k prudkému růstu výroby, který převážil růst počtu obyvatel, takže průměrná životní úroveň trvale rostla*
- ❑ dvojí svět: Evropa a severní Amerika těží z průmyslové revoluce, zatímco zbytek světa zůstal v Malthusově pasti

Postmoderní éra:

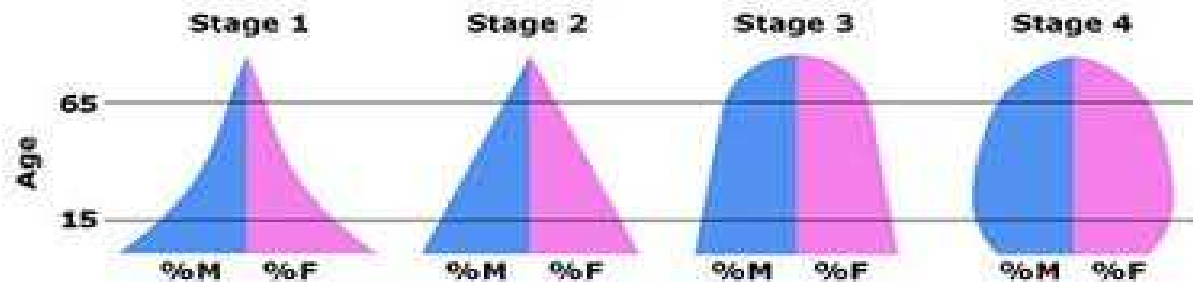
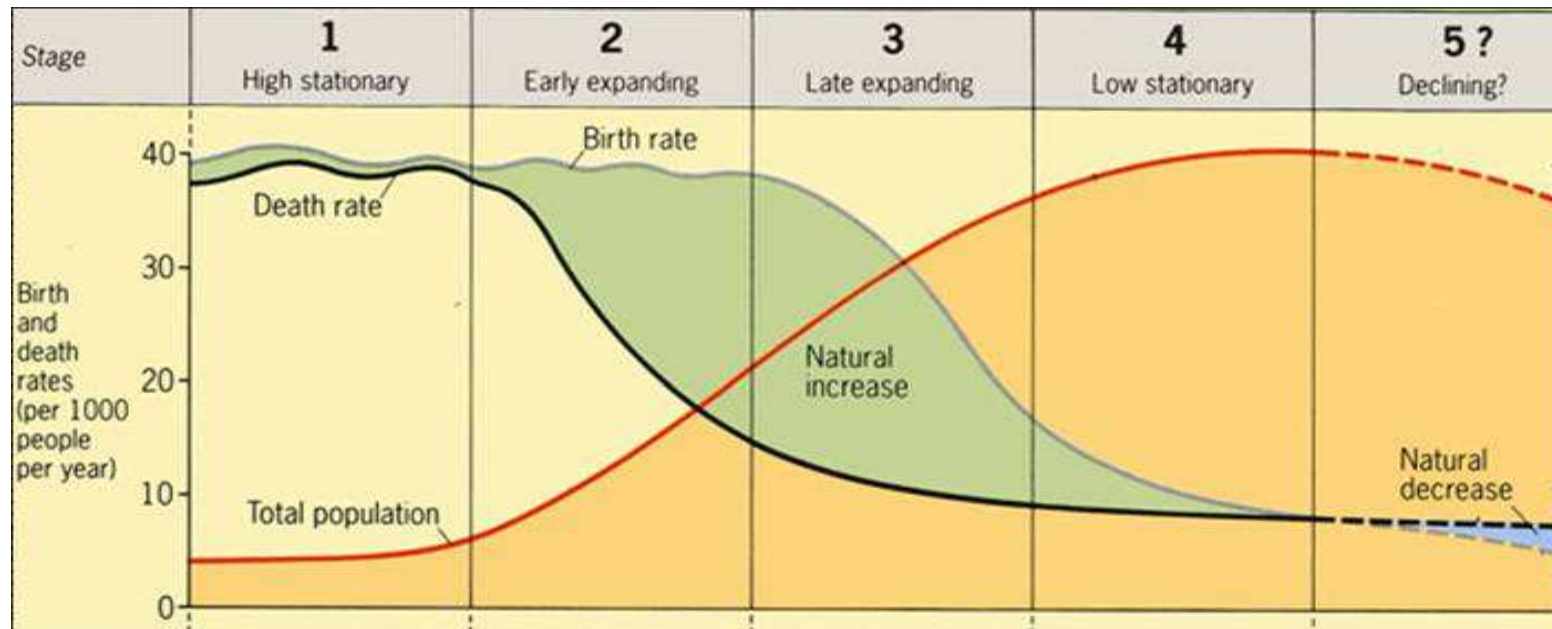
Charakteristiky:

- klesá porodnost (ještě více než úmrtnost)
 - populace stagnuje nebo dokonce klesá
 - hlavní výrobní faktory: duševní práce, kapitál
 - dominantní sektor = služby
 - *technologický pokrok stále vede k růstu výroby, ale již ne tak rychle jako v průmyslové éře, životní úroveň se udržuje na trvale vysoké úrovni*
- ❑ trojí svět: vyspělé země, nastupující země, chudé země

Rekapitulace

Typ zemí	Příklady zemí	Historický čas	Vývoj populace	Hlavní sektor ekonomiky
Vyspělé (1. svět)	Evropa, Austrálie, USA, Japonsko	vstupují do postmoderní éry	stagnuje či klesá	služby
Nastupující (2. svět)	Turecko, Brazílie, Čína, Indonésie	těží z průmyslové revoluce	roste, ale zpomaluje se	průmysl
Chudé (3. svět)	Subsaharská Afrika, Haiti, Bangladéš	vymaňují se z Malthusovy pasti	stále prudce roste	zemědělství

Demografická transformace

Co je hlavní příčinou rozdílného vývoje?

Faktory	vedoucí k rozvoji	udržující chudobu
Přírodní	mírné klima	tropické nemoci
Kulturní	víra v budoucnost	život ze dne na den
Právní	svoboda a lidská práva	totalita a korupce
Ekonomické	tržní podnikání	centrální plánování
Politické	globalizace	kolonialismus

3) Pomoc rozvojovým zemím

Proč a jak bohaté země pomáhají chudým?

Film: Znáte neznámé Rozvojové cíle tisíciletí?
<https://www.youtube.com/watch?v=FpuNZT9rOW4>

Proč bychom měli pomáhat?

Morální důvody:

- Solidarita mezi lidmi
- Křesťanská povinnost
- Obohacujeme naši kulturu

Pragmatické důvody:

- Bezpečnostní (prevence šíření chorob, nelegální migrace či organizovaného zločinu)
- Politické (lepší vztahy, dobré jméno ve světě)
- Ekonomické (podpora obchodu, práce pro mladé lidi)

Historické etapy rozvojové pomoci

Období	Vžitý název	Určující politické události	Rozvojové priority
1945-1960	Marshallův plán	začátek studené války	poválečná rekonstrukce
1960-1973	Brettonwoodský systém	nezávislost bývalých kolonií	velké investice (silnice, přehrady)
1973-1989	Washingtonský konsensus	ropný šok a dluhová krize	úsporné rozpočty a nízká inflace
1989-2015	Miléniové cíle	rozpad sovětského bloku	investice do lidí (zdraví, vzdělání)
2015-?	? (Post-2015 agenda)	klimatická změna, vzestup Číny, ?	? (zelený růst, transformace)

Cíle poskytování rozvojové pomoci

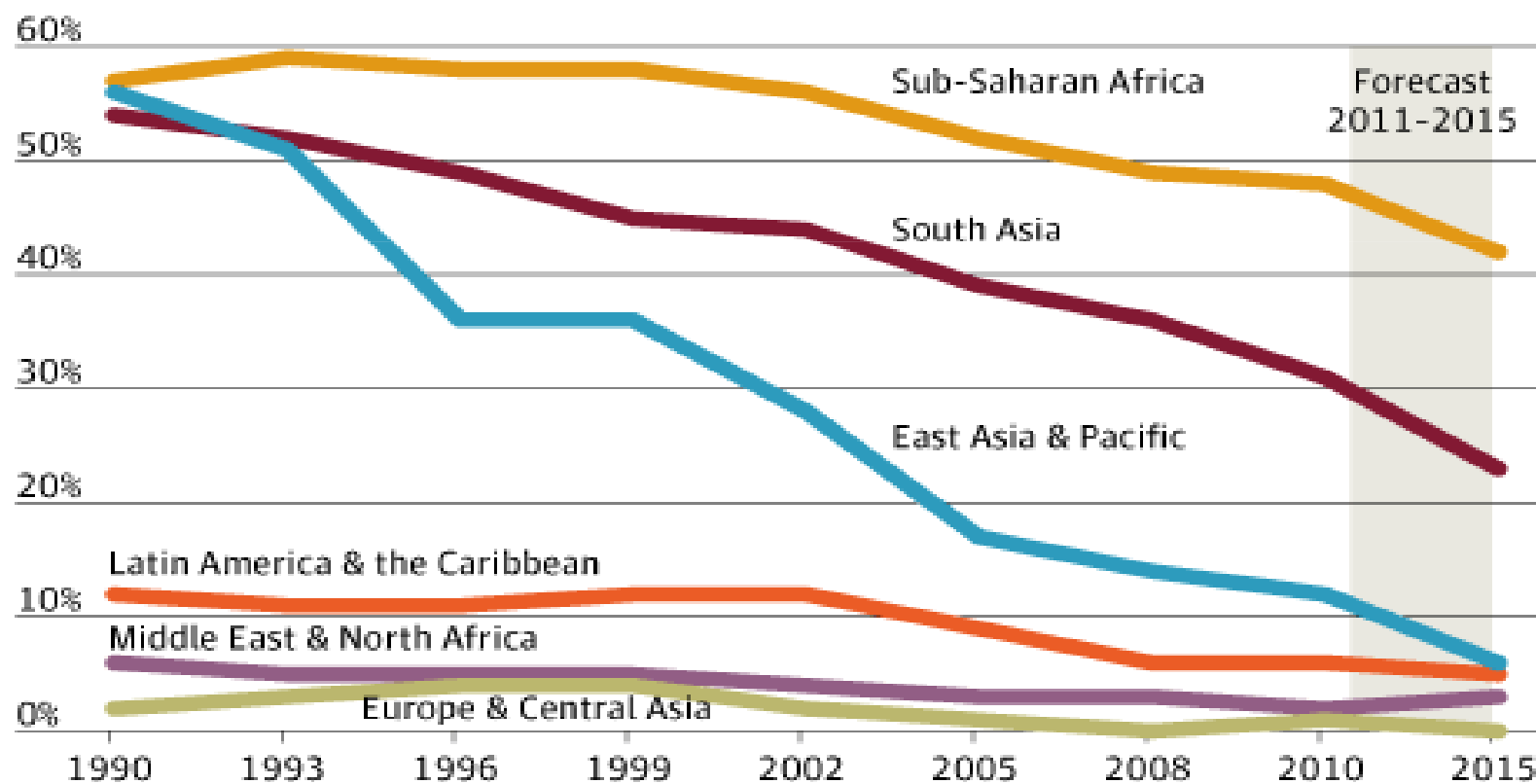
Rozvojové cíle tisíciletí (2000-2015)

1. Odstranit extrémní chudobu a hlad
2. Zpřístupnit základní vzdělání pro všechny
3. Prosazovat rovnost pohlaví a posílit postavení žen
4. Omezit dětskou úmrtnost
5. Zlepšit zdraví matek
6. Bojovat proti HIV/AIDS, malárii a jiným nemocem
7. Zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí
8. Vytvořit globální partnerství pro rozvoj

Daří se MDGs naplnit ?

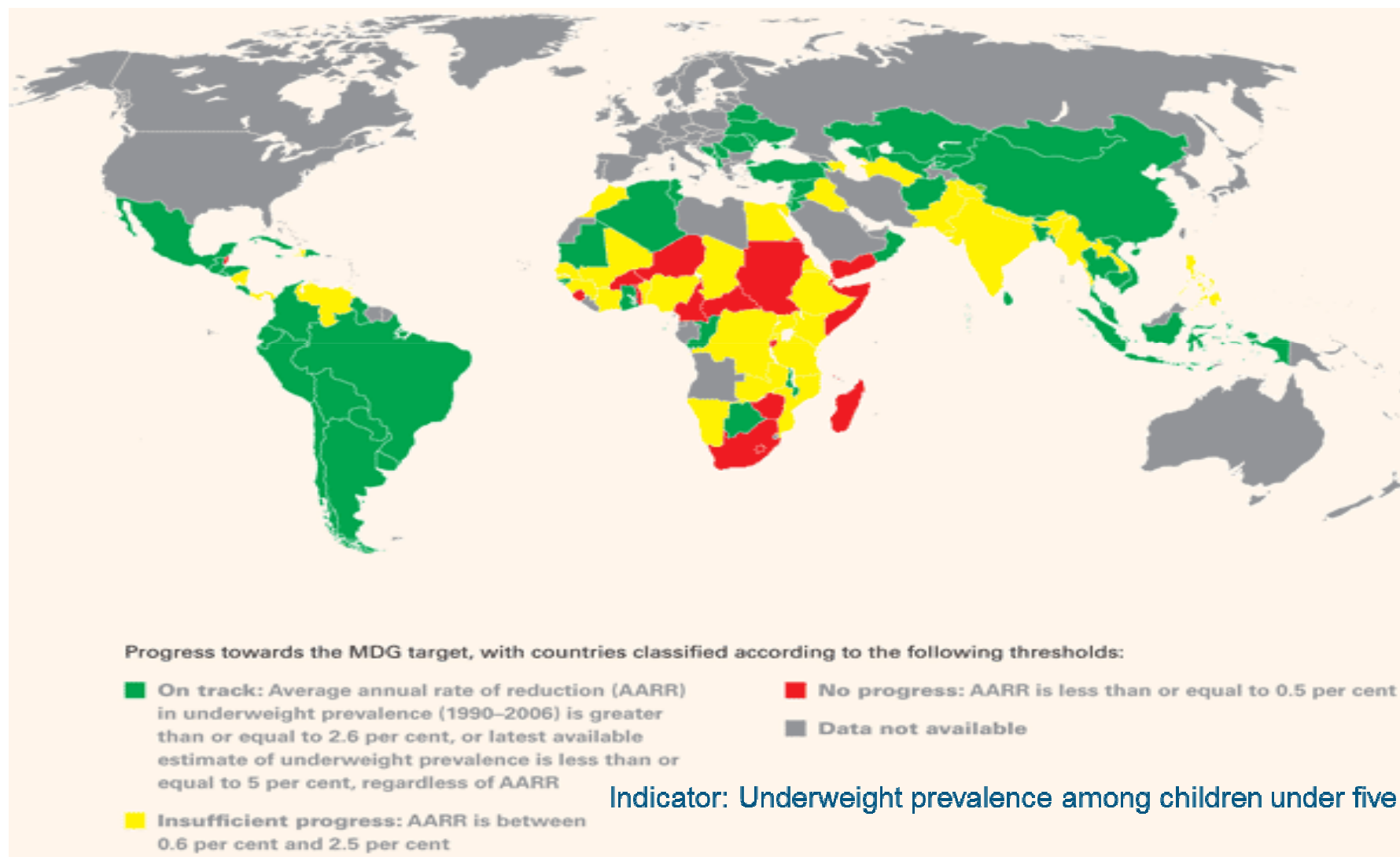
Poverty rates

Population living on \$1.25 per day

SOURCE: WORLD BANK, POVCALNET

Daří se MDGs naplnit ?

Kolik se dává na rozvojovou pomoc?

Official Development Assistance (ODA)

- 28 členů Výboru OECD/DAC
- 135 miliard dolarů za rok 2013
- průměrně 0,3% HDP (=30 haléřů ze 100 korun)

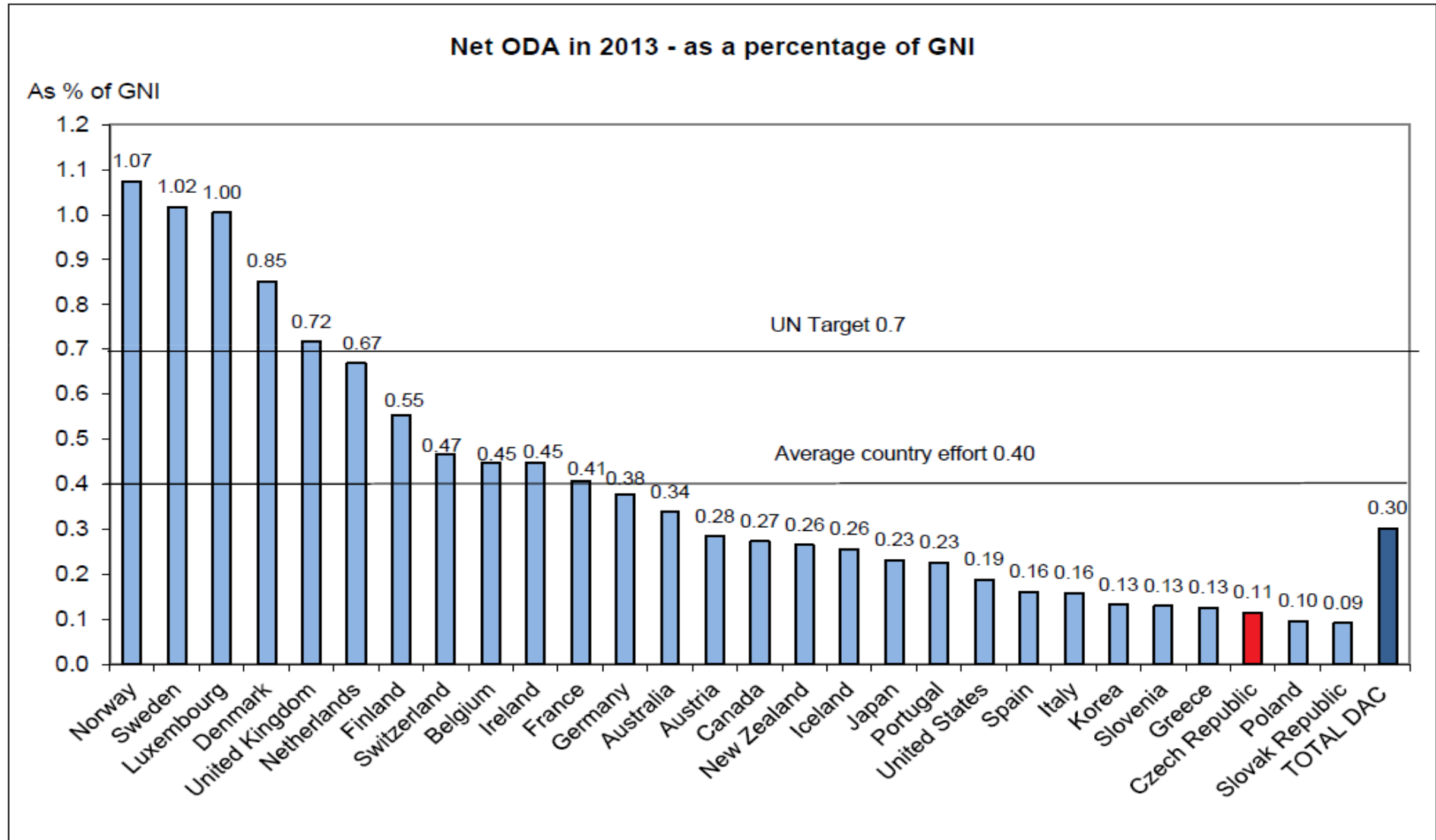
Největší dárci absolutně:

1.	USA	32 mld. USD
2.	Británie	18 mld. USD
3.	Německo	14 mld. USD
25.	Česko	0,2 mld. USD

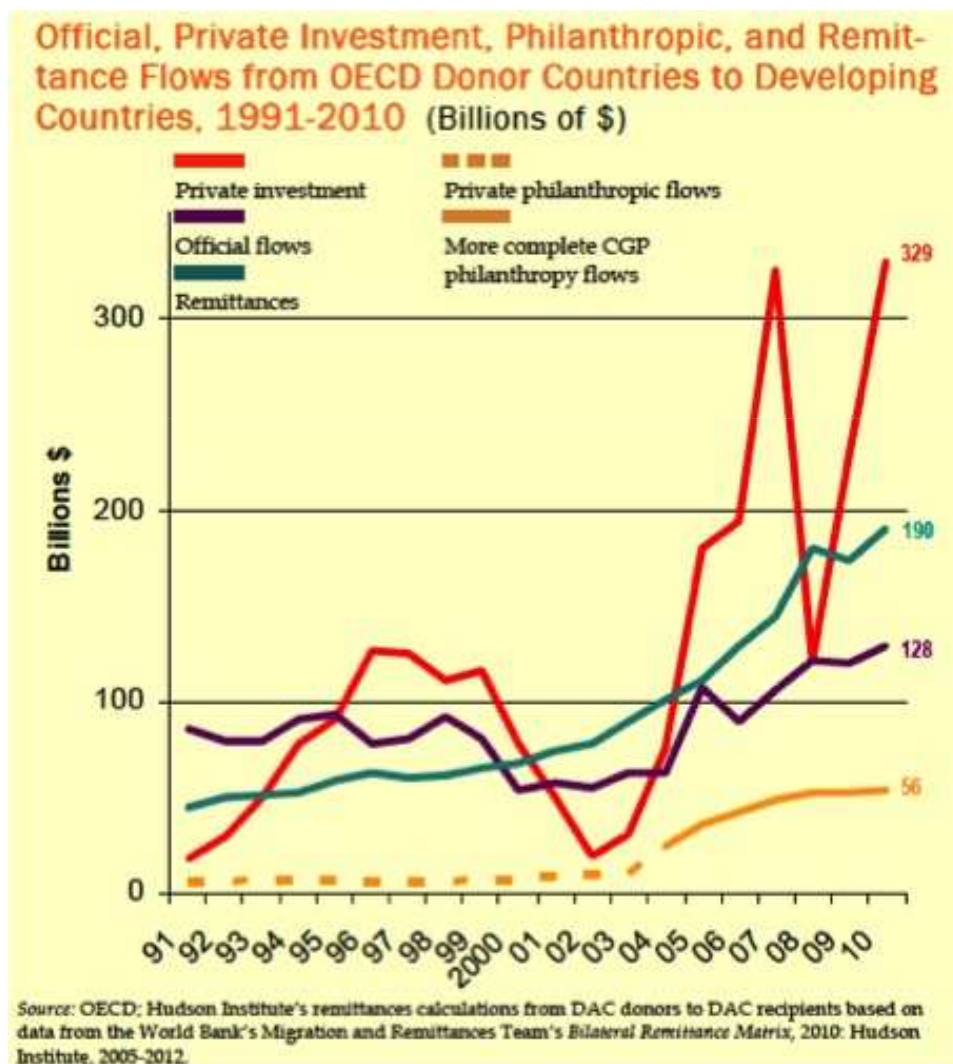
Největší dárci relativně:

1.	Norsko	1,07% HDP
2.	Švédsko	1,02% HDP
3.	Lucembursko	1,00% HDP
26.	Česko	0,11% HDP

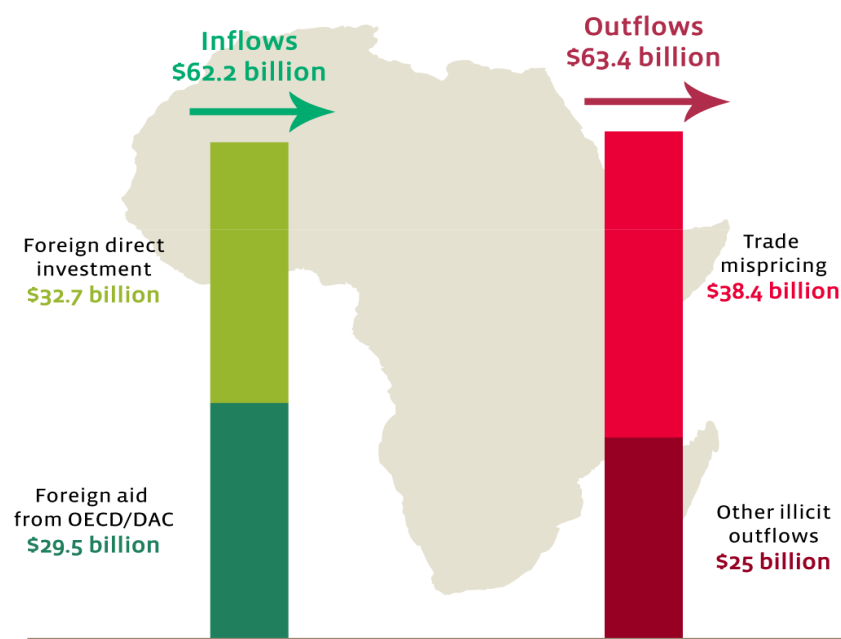
Kolik kdo dává na rozvojovou pomoc?

ODA a ostatní toky peněz do/z rozvojových zemí

Africa loses more in illicit outflows than it gets in foreign aid and investment

Figures are average annual 2008-2010 for Sub-Saharan Africa. Adapted from the Africa Progress Report 2013. Sources: OECD (n.d.), OECD Stats Extracts; Global Financial Integrity (2012), *Illicit Financial Flows from Developing Countries 2001-2010*, World Bank (2013), *Global Economic Prospects* - January 2013.

Efektivita rozvojové spolupráce

Partnerství

- Pomoc je vedená poptávkou, nikoliv nabídkou
- Partnerská země určuje vlastní rozvojové priority
- Informace o pomoci (transparentnost a předvídatelnost)

Koordinace dárců

- Snaha snížit administrativní náklady / byrokracie
- Koncentrovat se na méně zemí a sektorů („dělba práce“)
- Noví dárci (spolupráce Jih-Jih, filantropické nadace atd.)

Druhy rozvojové pomoci

- Rozpočtová pomoc (přímá dotace do rozpočtu)
- *Poskytování úvěrů (zvýhodněné splátky)*
- Odpouštění dluhů (většinou nevymahatelných)
- *Grantová pomoc (konkrétní rozvojové projekty)*
- Technická asistence (expertíza a know-how)
- *Stipendia (pro studenty z rozvojových zemí)*
- Pomoc uprchlíkům (v zemi dárce)
- *Humanitární pomoc (přírodní katastrofy)*
- Civilní mise (k zajištění bezpečnosti)
- *Vzdělání a osvěta (komunikační kampaně)*

Koherence politik pro razvoj

Rozvojová pomoc není jediný nástroj jako pomáhat / škodit

- obchodní bariéry
- patenty (generická léčiva)
- zemědělské dotace
- migrace (únik mozků)
- emise uhlíku
- dvojí standardy (dětská práce)
- daňové úniky
- vývoz zbraní

4) Zahraniční rozvojová spolupráce ČR

Kde a jak pomáhá Česká republika?

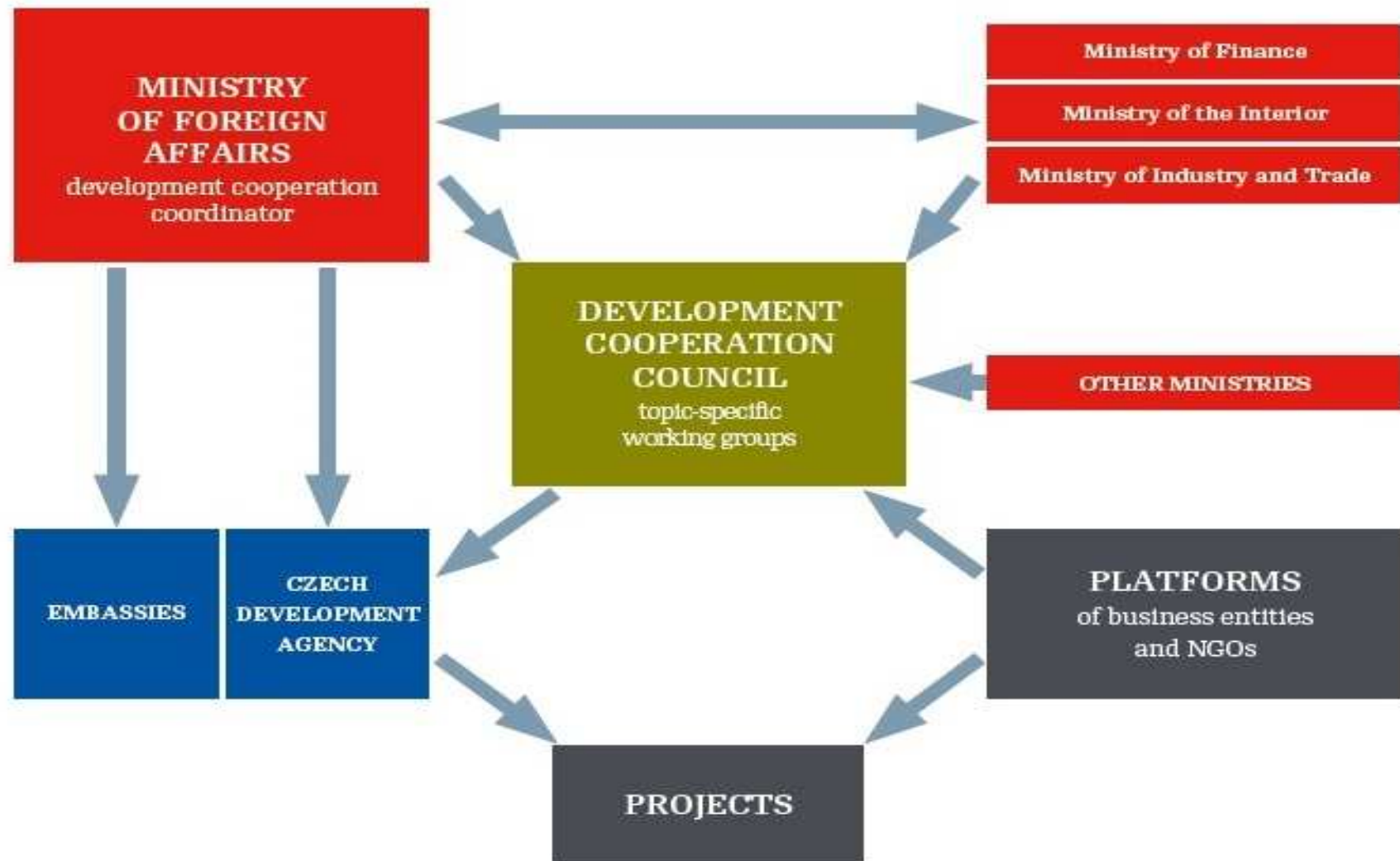
Mezníky české pomoci:

- **před r. 1989:** dědictví internacionální pomoci
- **1990-1995:** řešíme vlastní problémy
- **1995-2000:** obnovena rozvojová pomoc
 - vstup do OECD (1996)
- **2000-2005:** hledání nového směru
 - vstup do EU (2004)
- **2005-2010:** systémová reforma
 - zřízení ČRA (2008)
 - zákon o ZRS a HP (2010)
- **2010-dnes:** konsolidace a zkvalitňování
 - členství v OECD/DAC (2013)

Institucionální systém české ZRS

- **Vláda ČR / Ministerstvo zahraničních věcí**
 - schvaluje rozpočet a koncepci (prioritní země)
- **Česká rozvojová agentura (ČRA)**
 - implementuje rozvojové projekty
- **Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci**
 - Poradní a koordinační funkce
- **Sdružení realizátorů a další partneři**
 - Fórum nevládních organizací pro rozvojovou spolupráci (FoRS)
 - Platforma podnikatelů pro rozvojovou spolupráci
 - Asociace krajů, Svaz měst a obcí, akademický sektor

Institutional structure of Czech Development Cooperation

Česká ZRS – formy pomoci

- **Bilaterální ZRS**

- o ČRA

- Dvoustranné projekty v rozvojových zemích
 - Podpora projektů NGOs, zapojení soukromého sektoru do ZRS

- o MZV

- Transformační pomoc (demokracie a LP)
 - Humanitární pomoc

- o Ostatní

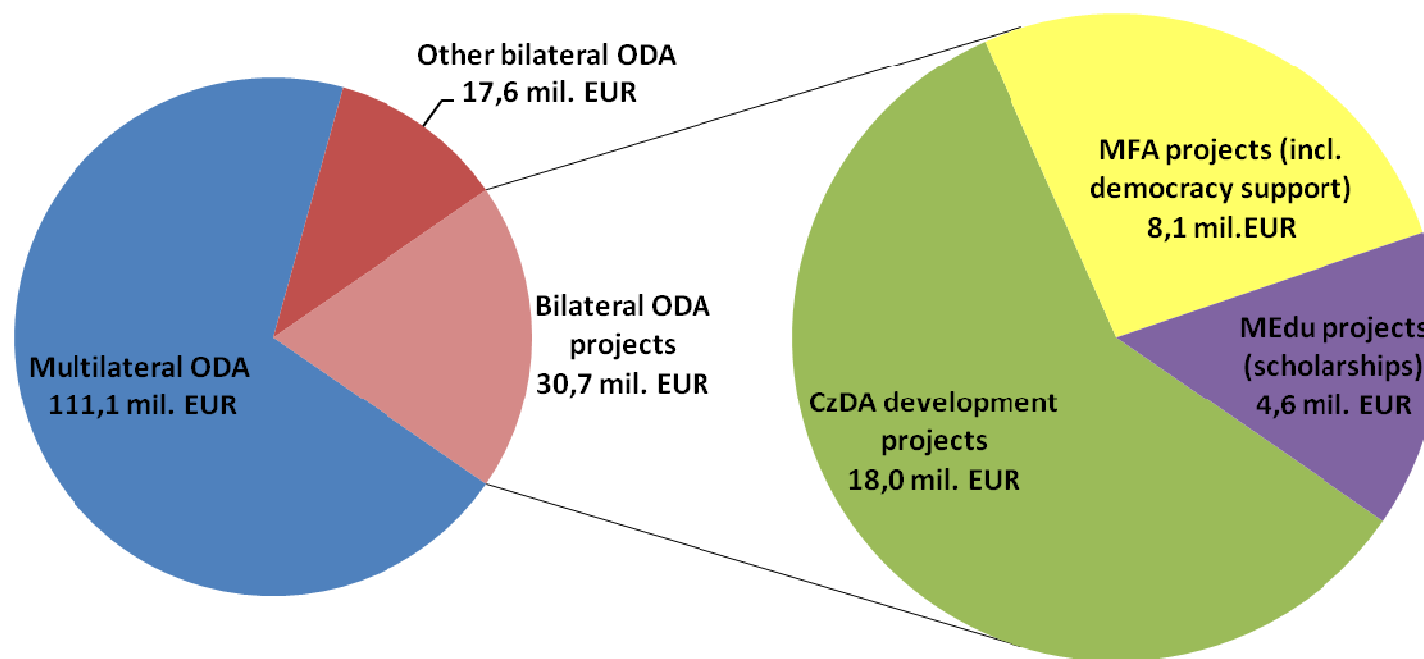
- Stipendia pro studenty z rozvojových zemí (MŠMT)
 - Aid for Trade (MPO), veřejné finance (MF), bezpečnost a rozvoj (MV)

- **Multilaterální ZRS**

- Příspěvky do mezinárodních organizací (OSN, EU, atd.)

Různé formy české ZRS podle velikosti

Czech ODA by type of activity
(total = EUR 159 mil., 2013 estimates)

Projektový cyklus ZRS ČR

Fáze	Popis	Garant	Spolupráce
1. Programování	Výběr prioritních zemí a prioritních sektorů, rozpočet	MZV	ČRA, ZÚ, partnerská země
2. Identifikace	Výběr projektových námětů	ČRA	ZÚ
3. Formulace	Příprava projektového dokumentu, výběrové řízení	ČRA	
4. Realizace	Smlouva s realizátorem, monitoring průběhu projektu	ČRA	ZÚ, realizátor
5. Evaluace	Ex-post hodnocení výsledků projektu	MZV	ZÚ, partnerská strana

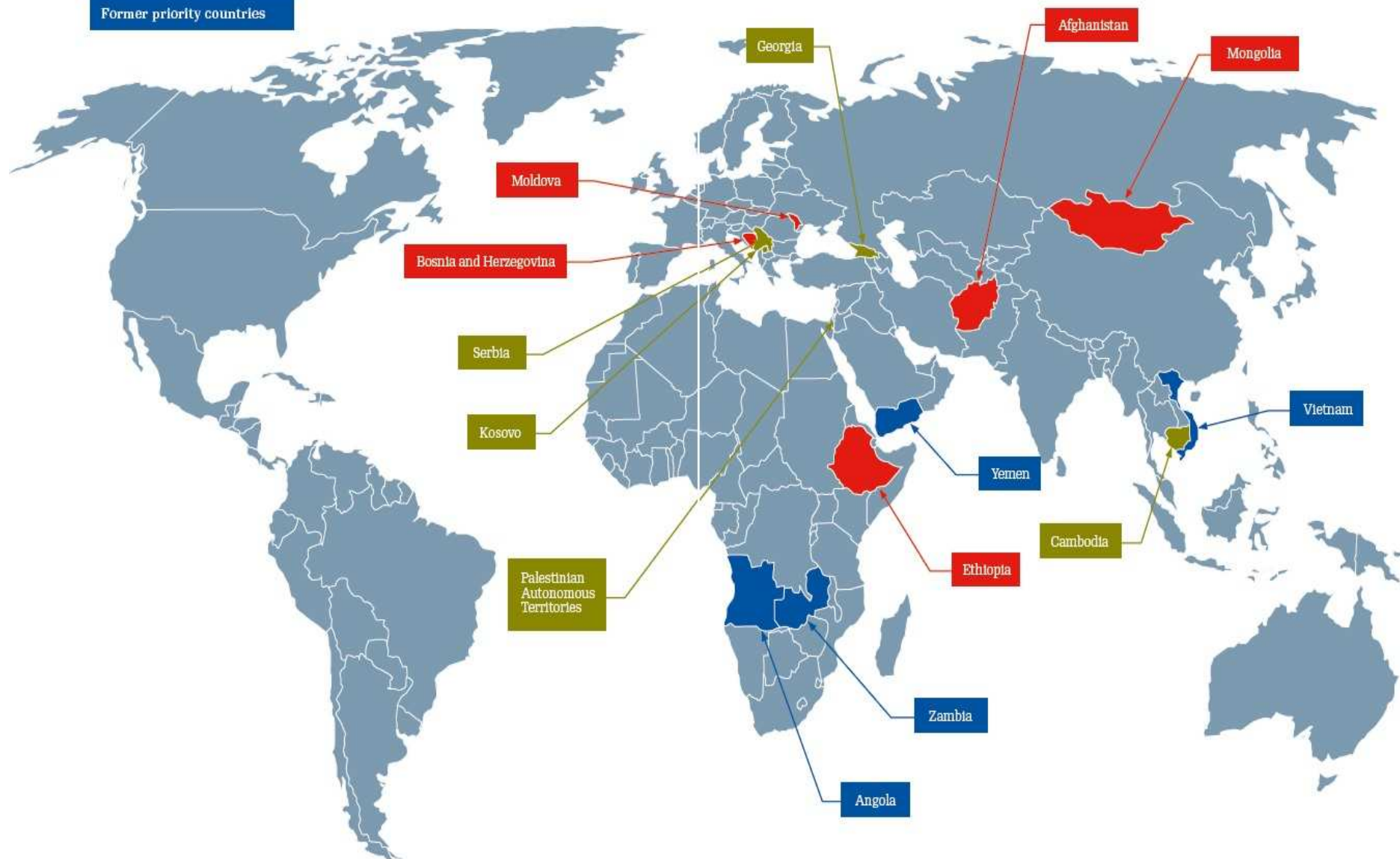
Projektový cyklus ZRS ČR

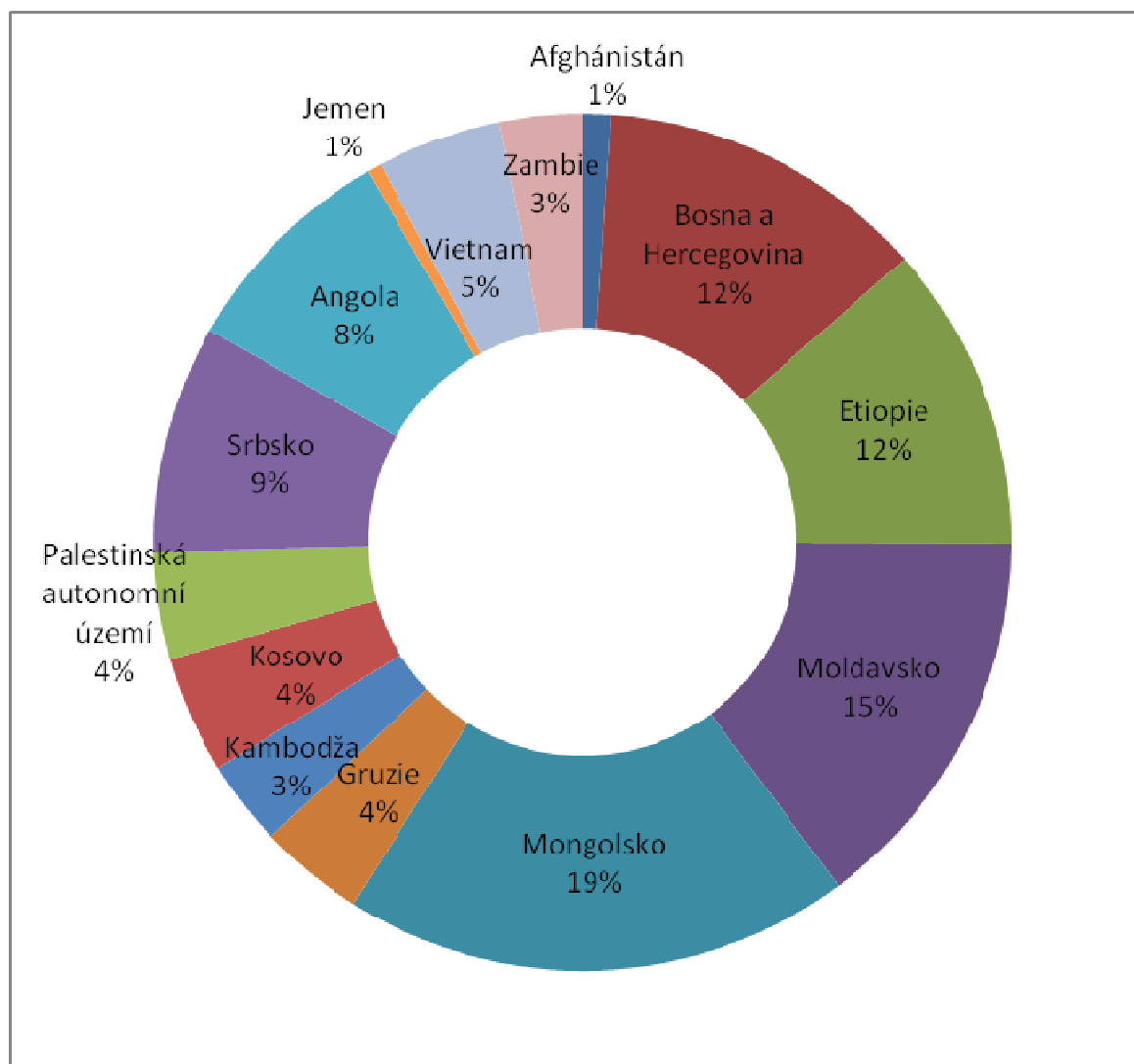
Česká ZRS – partnerské země:

Region/Země	Programové země	Ostatní prioritní země	Phase-out a další země
Západní Balkán	Bosna a Hercegovina	Srbsko, Kosovo	
Východní Evropa	Moldavsko	Gruzie	Ukrajina (mimořádná pomoc)
Subsaharská Afrika	Etiopie	Zambie	Angola (konec ZRS)
Blízký a Střední Východ	Afghánistán	Palestina	Jemen (konec ZRS)
Asie a Oceánie	Mongolsko	Kambodža	Vietnam (konec ZRS)

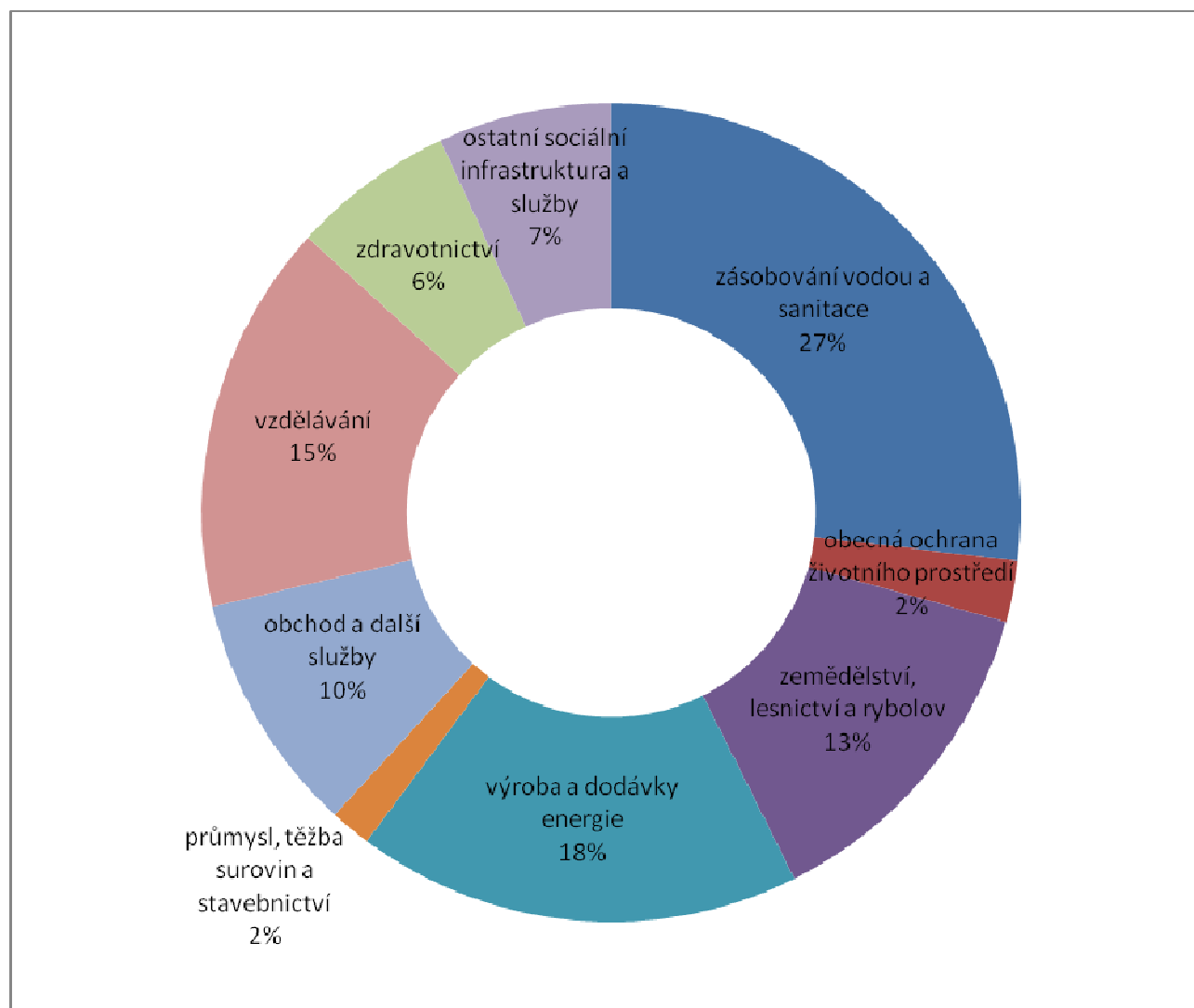
- Programme countries
- Project countries
- Former priority countries

Projekty ČRA podle zemí (2012)

Projekty ČRA podle sektorů (2012)

Česká ZRS - úspěchy

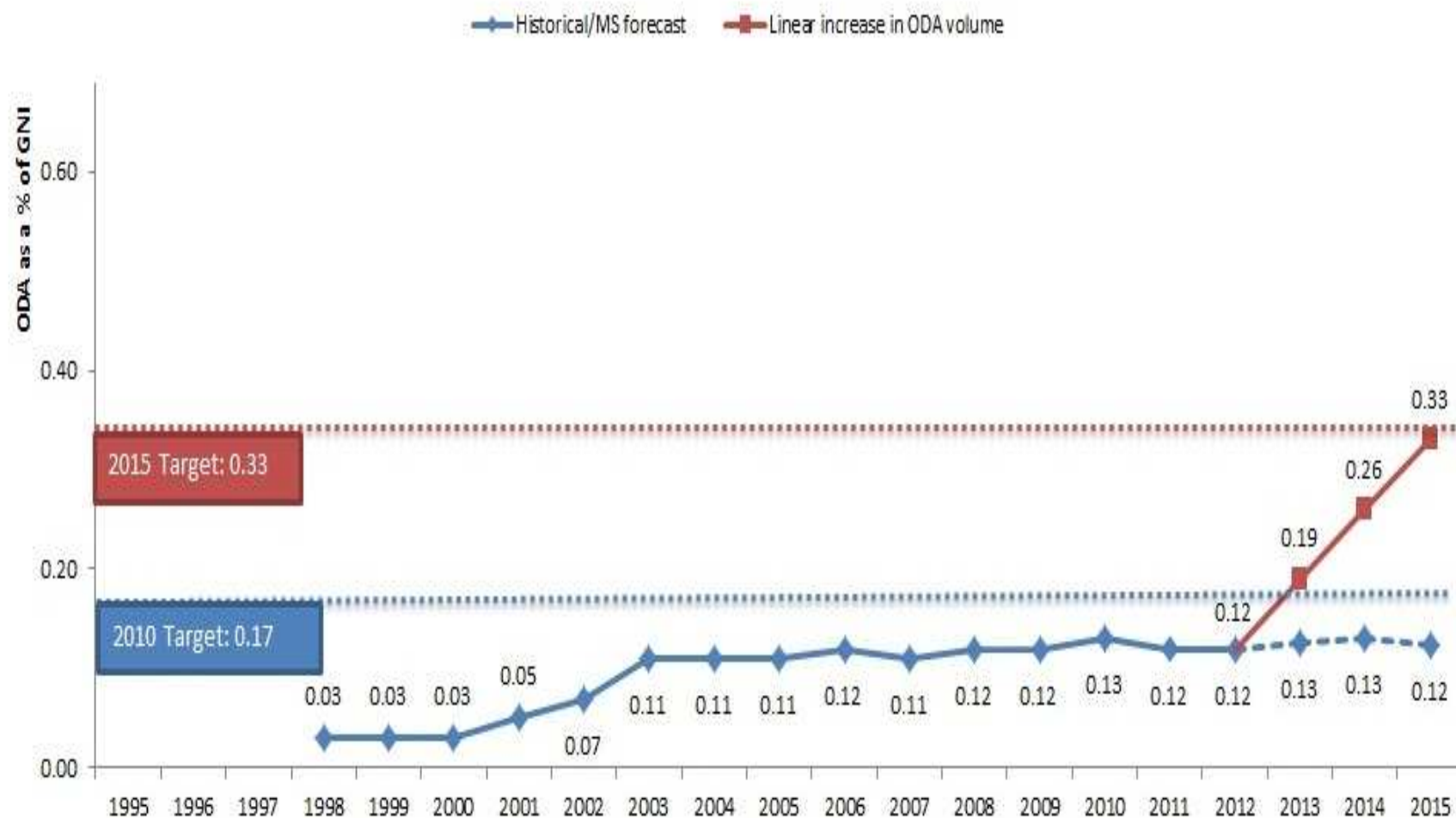
- **Obecná politická a veřejná podpora pro ZRS**
 - 75% respondentů podporuje ZRS
 - Pevný právní a institucionální rámec
- **Mezinárodní uznání**
 - Předsednictví v EU, členství v OECD/DAC
 - Trilaterální spolupráce (ADA, SIDA, USAID, EK, UNDP)
- **Komparativní výhody ČR jako dárce**
 - Flexibilita, porozumění problémům našich partnerů
 - Předávání transformačních zkušeností

Česká ZRS - výzvy

- **Stále příliš mnoho zemí a sektorů**
 - ideálně +/- 5 zemí a max. 3 sektory v každé zemi
- **Omezená přítomnost v terénu**
 - rozvojoví diplomaté na ZÚ, nevázaní pomoci
- **Efektivita a udržitelnost projektů**
 - spolufinancování, zapojení soukromého sektoru
- **Nízký rozpočet ODA**
 - dnes 0,11% HDP (cíl v rámci EU je 0,33% do r. 2015)

Czech Republic - ODA as a % of GNI

Historical data and scenario for reaching 2015 targets

5) Příklady našich projektů

Film: „Budoucnost jako vyšitá“

<https://www.youtube.com/watch?v=LqSqQ2WAeh0>

6) Kde naleznete více informací

<http://www.mzv.cz/rozvoj>

<http://www.czda.cz>

<http://www.rozvojovka.cz>

Thank you for your attention!

Czech Development Agency

Nerudova 3

118 50 Praha 1

Tel.: +420 251 108 130

kaplan@czda.cz

www.czda.cz